

Regulace metabolismu

Obecné mechanismy účinku hormonů a neurotransmiterů

Typy membránových receptorů a intracelulární receptory

Regulace metabolismu probíhá na různých úrovních, ale vždy na molekulárním podkladě.

Centrálním nástrojem regulace metabolismu je regulace enzymových reakcí

regulace **v určitém buněčném kompartmentu**

regulace **v rámci kompletní buňky**

(proteom, specifické receptory, izoenzymy, transportéry, energetický stav buňky)

regulace vyplývající z **komunikace mezi buňkami**

úrovně regulace se překrývají.

**Regulace:
Nervový a
endokrinní systém**

Regulace enzymové aktivity

- Regulace množství enzymu (syntéza a degradace)
- regulace aktivity enzymu (modifikace enzymu proteolýzou, kovalentní modifikací, allosterická regulace, interakce s regulačními proteiny)
- dostupnost a koncentrace substrátu (regulace transportu)

Regulace:

Nervový systém- regulace mezi mozkem a periferními tkáněmi, koordinace různých funkcí, elektrochemické signály

endokrinní systém- uvolňuje chemické mediátory a hormony

Nervový a endokrinní systém

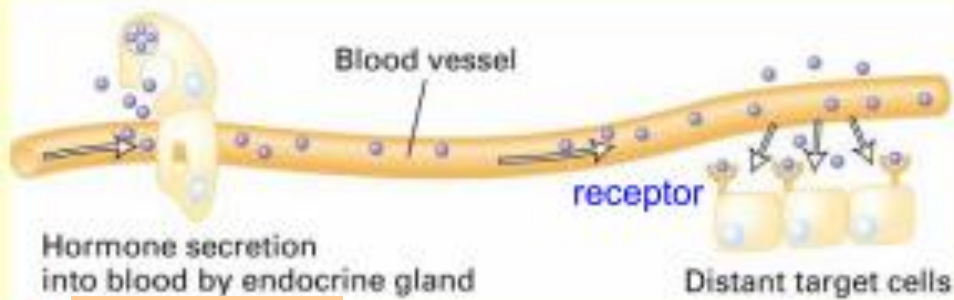
Komunikace mezi buňkami. Obecné mechanismy účinku hormonů a neurotransmiterů.

Typy signálních molekul v neurohumorálních regulacích:

Působek	Zdroj
HORMONY	vylučované endokrinními žlázami, rozptýlenými žlázovými buňkami, ikosanoidy mnoha jinými typy buněk
NEUROHORMONY	vylučované neurony do krevního oběhu
NEUROTRANSMITERY	vylučované na synaptických zakončeních
CYTOKINY, RŮSTOVÉ FAKTORY, IKOSANOIDY	Vylučovány mnoha typy buněk, zpravidla ne z endokrinních žláz

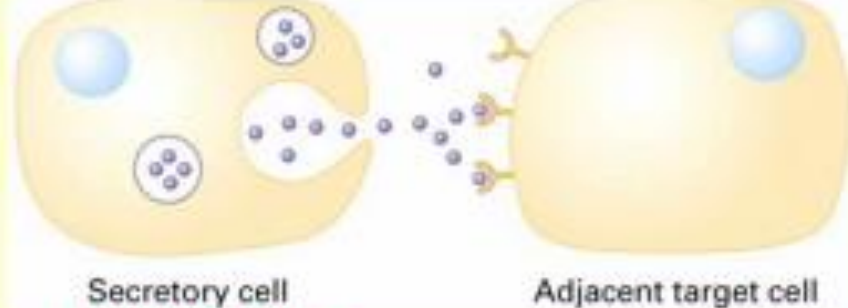
Účinky signálních molekul

Název účinku	Charakter účinku
endokrinní	Působek je přenášen krví na cílovou buňku, která je většinou vzdálena od místa vzniku. Typicky hormony
parakrinní	Působek je secernován do bezprostředního okolí buňky (lokální mediátory). Působkem jsou ovlivněny jen buňky v nejbližším okolí.
autokrinní	Buňka secernuje působek a je současně cílem. Rysy jsou obdobné parakrinnímu působení.

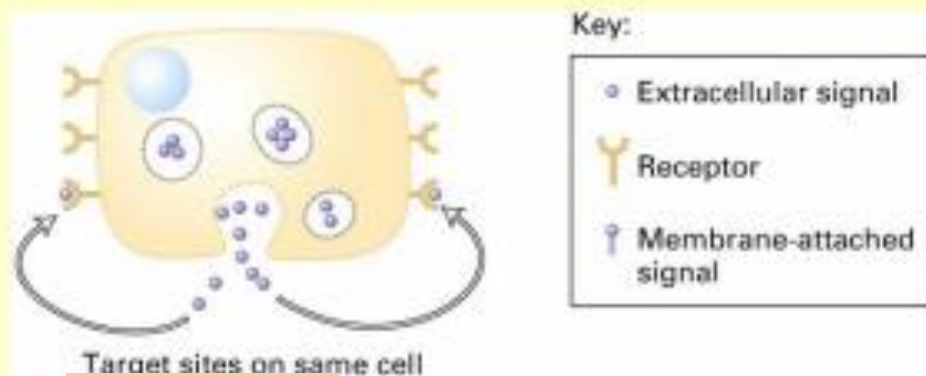
1. endokrinní

signální molekuly **hormony** - ovlivní cílové buňky vzdálené od místa syntézy

2. parakrinní

signální molekuly uvolněné buňkou ovlivní cílové buňky v těsné blízkosti **nervové buňky** - **neurotransmitery**

3. autokrinní

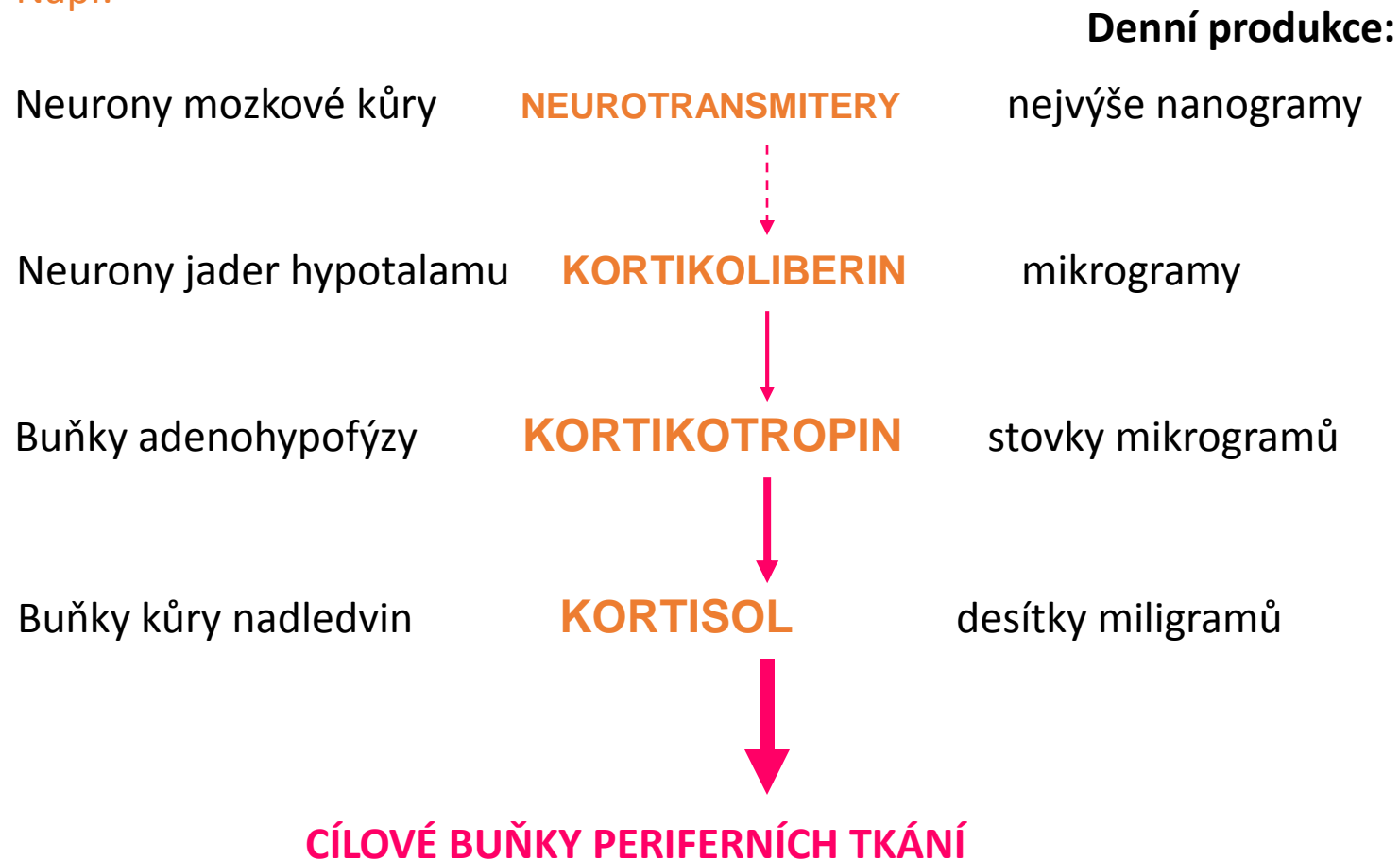
Buňky odpovídají na látky, které samy produkují **růstové faktory** stimulují růst b., které je produkují (nádorové b.)

- Některé signální molekuly - kombinace více typů signalisací - napr. **Epinephrine** - jako neurotransmitter i jako hormon

TEST

Princip hierarchie v některých hormonálních regulacích a zesílení toku informací pomocí signálních molekul

Např.

Princip signalizace

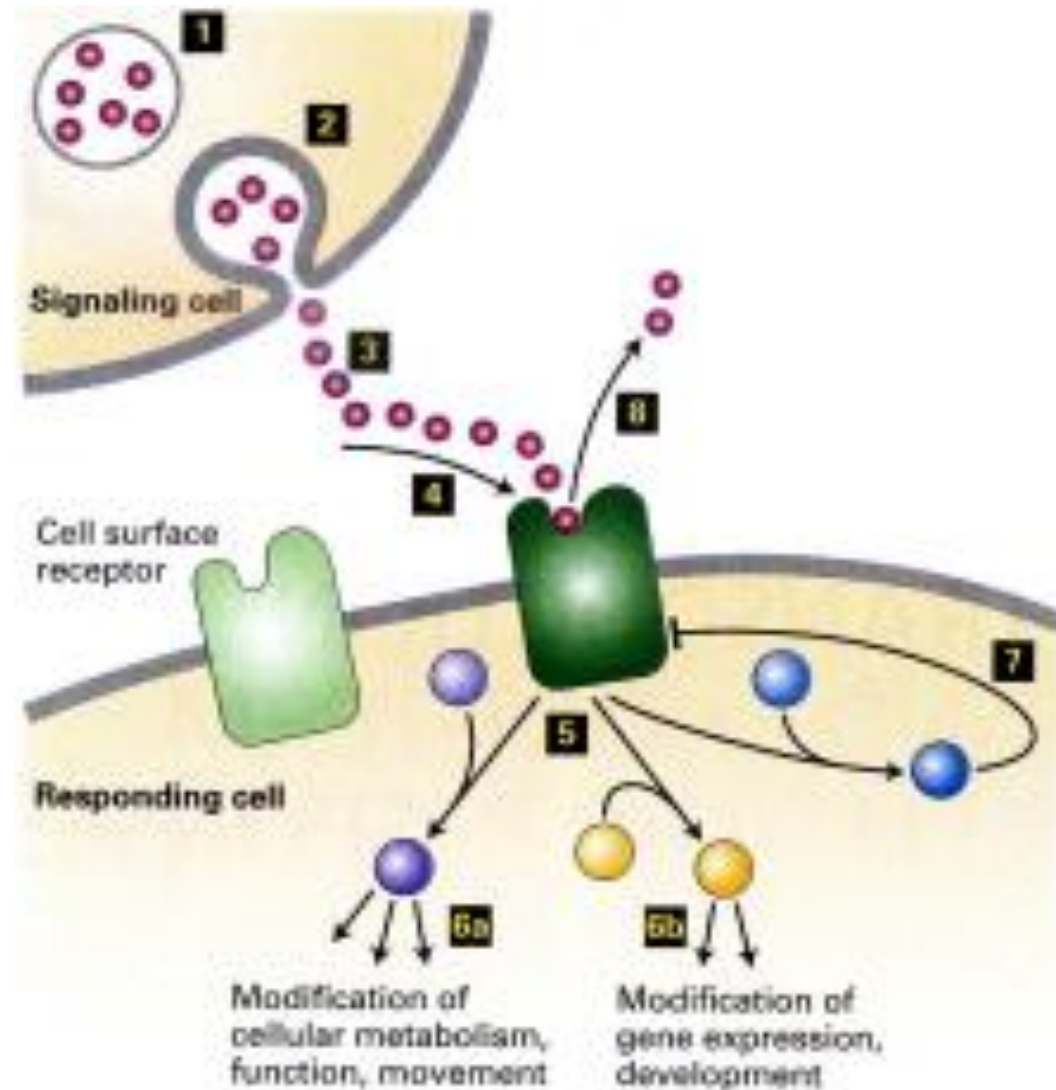
tvorba signálu

registrace signálu receptorem
na vnějším povrchu buňky
nebo v cytoplazmě/jádře
přenos signálu z receptoru k
efektorům uvnitř buňky

TRANSDUKCE SIGNÁLU

efektorem může být
transkripční faktor, enzym,
složka cytoskeletu, atd...

schopnost buňky reagovat na
podněty je geneticky určena -
spektrům receptorů, které je
schopna vytvořit

Chemická povaha signálů

proteiny

krátké peptidy

aminokyseliny

nukleotidy

steroidy

retinoidy

mastné kyseliny a jejich deriváty

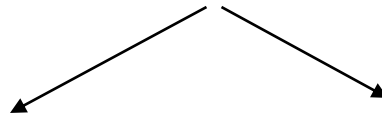
plyny

Transdukce signálu – typy receptorů

Jak buňka převezme informaci nesenou chemickým signálem?

Reakce signální molekuly s receptorem

A) Membránové receptory

Proteiny a menší signální molekuly (peptidy, aminokyseliny, biogenní aminy, ikosanoidy)

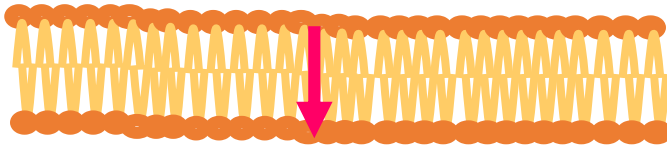
B) Intracelulární receptory

Nepolární signální molekuly
(steroidy, jodtyroniny, retinoáty)

Membránové a intracelulární receptory

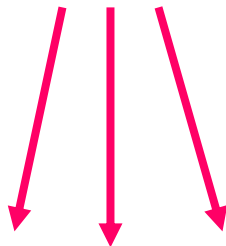
Polární signální molekula

1
Membránový receptor

100
Transdukce signálu

Amplifikace

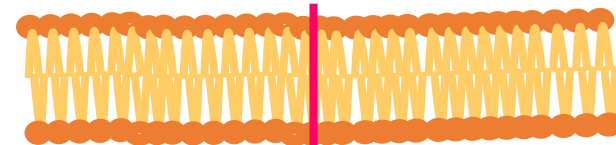

10 000

Biologická odpověď
(rychlý účinek, může být následován i účinkem pozdějším)

Nepolární signální molekula
navázaná na transportní protein plazmy

Přenos signální molekuly

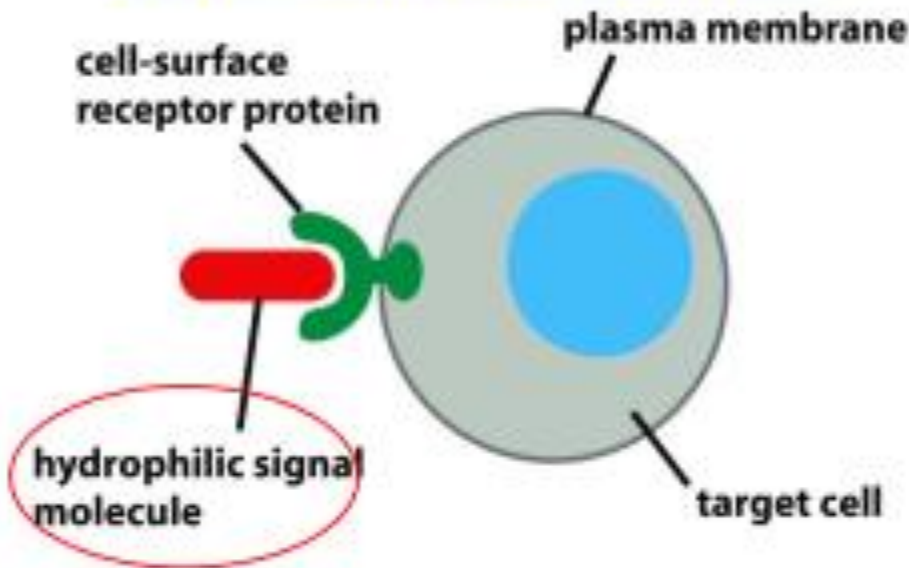
Intracelulární receptor

Interakce komplexu hormon- receptor
s hormonsenzitivním elementem DNA

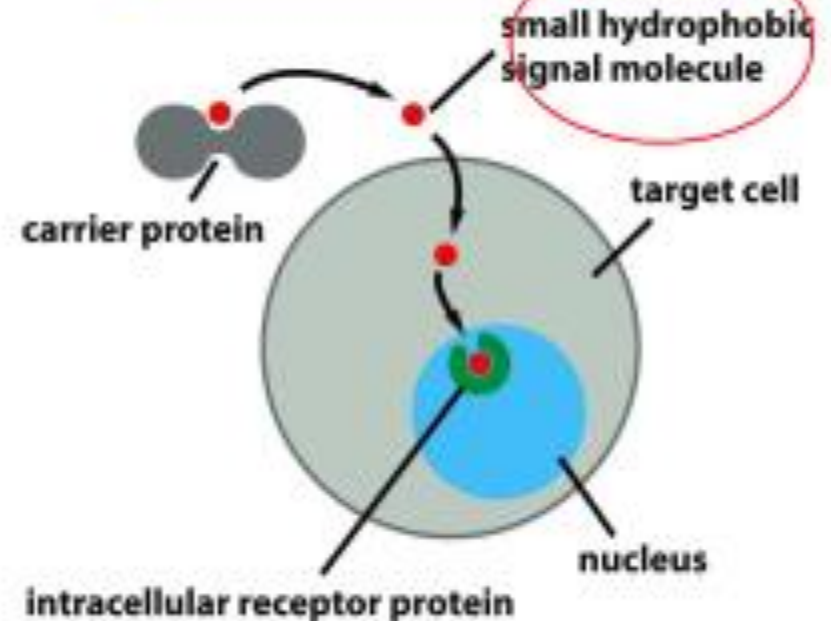
Biologická odpověď
(účinek pomalejší)

O vstupu signální molekuly do buňky rozhoduje její rozpustnost

CELL-SURFACE RECEPTORS

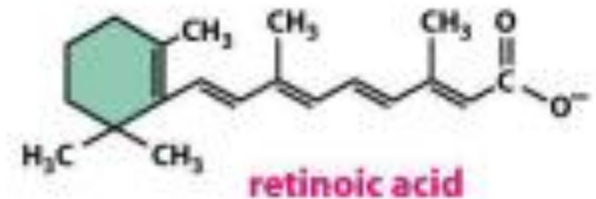
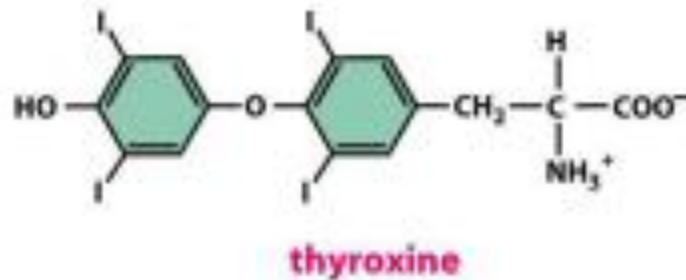
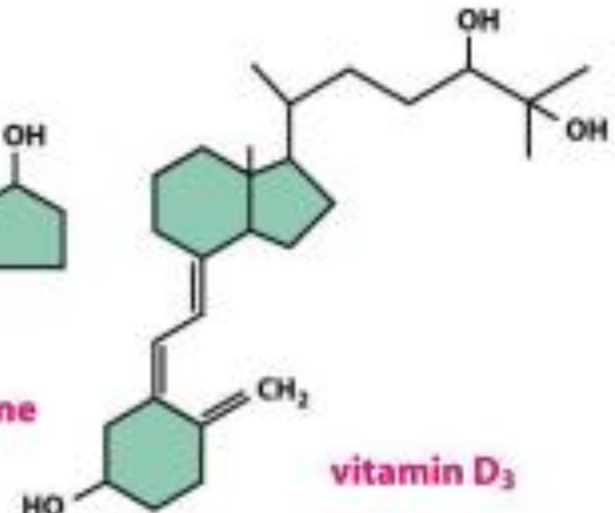

INTRACELLULAR RECEPTORS

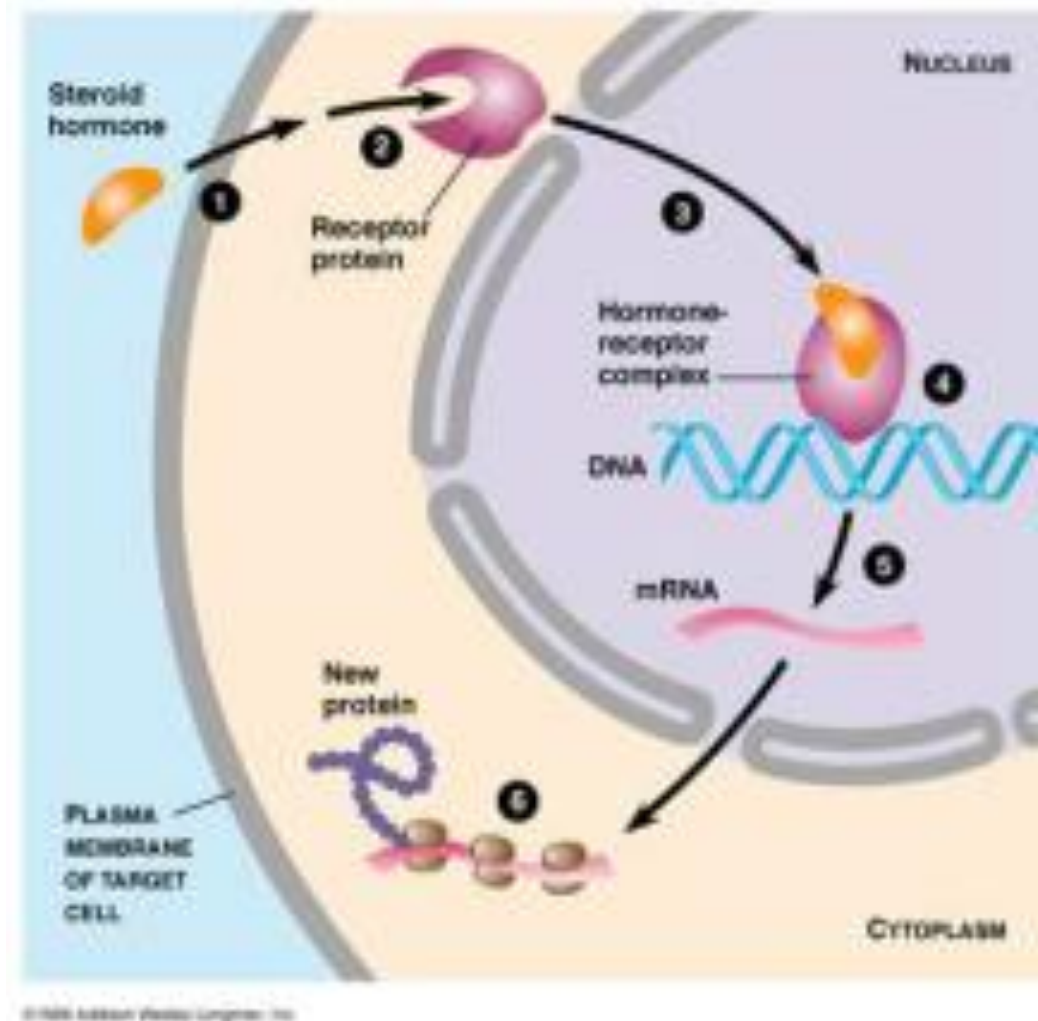
Signalizace zprostředkovaná nitrobuněčnými receptory - ligandy

- typickými ligandy jsou **steroidní / tyroidní hormony**
- nízká molekulová hmotnost
- hydrofobní

Signalizace zprostředkovaná nitrobuněčnými receptory

Mechanismus účinku:
Malá velikost/lipofilní povaha hormonů - difúze membránou - pevná vazba na nitrobuněčné receptory - konformační změna receptorů - zvýšená afinita ke specifickým sekvencím DNA - regulace transkripce cílových genů

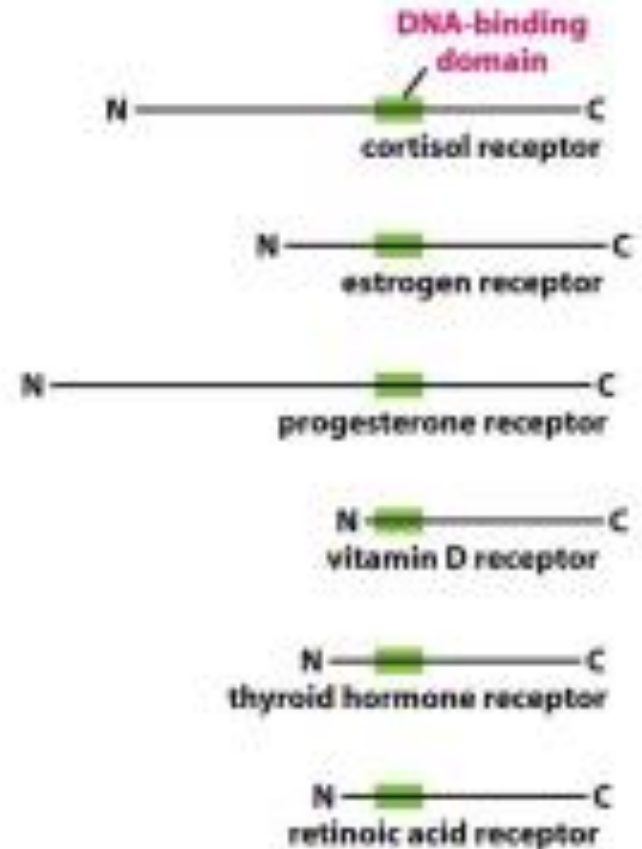
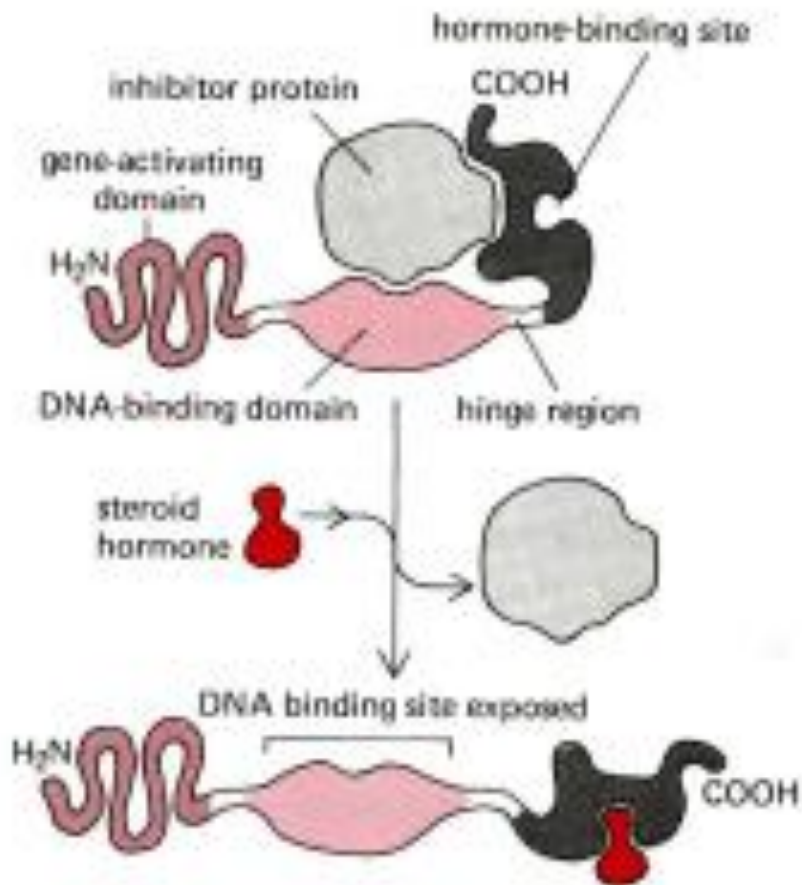

Struktura nitrobuněčných receptorů

C-konec: doména pro vazbu hormonu

N-konec: doména pro řízení transkripce

Střed molekuly: doména pro vazbu DNA

Intracelulární receptory

pro steroidní hormony, kalcitriol, jodované tyroniny a retinoáty

Receptory se nachází se v cytoplazmě nebo v jádře

Hormon-receptorové komplexy se vážou na specifická místa DNA a slouží jako transkripční faktory

Komplex hormon-receptor se na DNA váže v místě HRE (hormon response element)

Superrodina steroidních a thyroidních receptorů – rodina strukturně podobných proteinů.

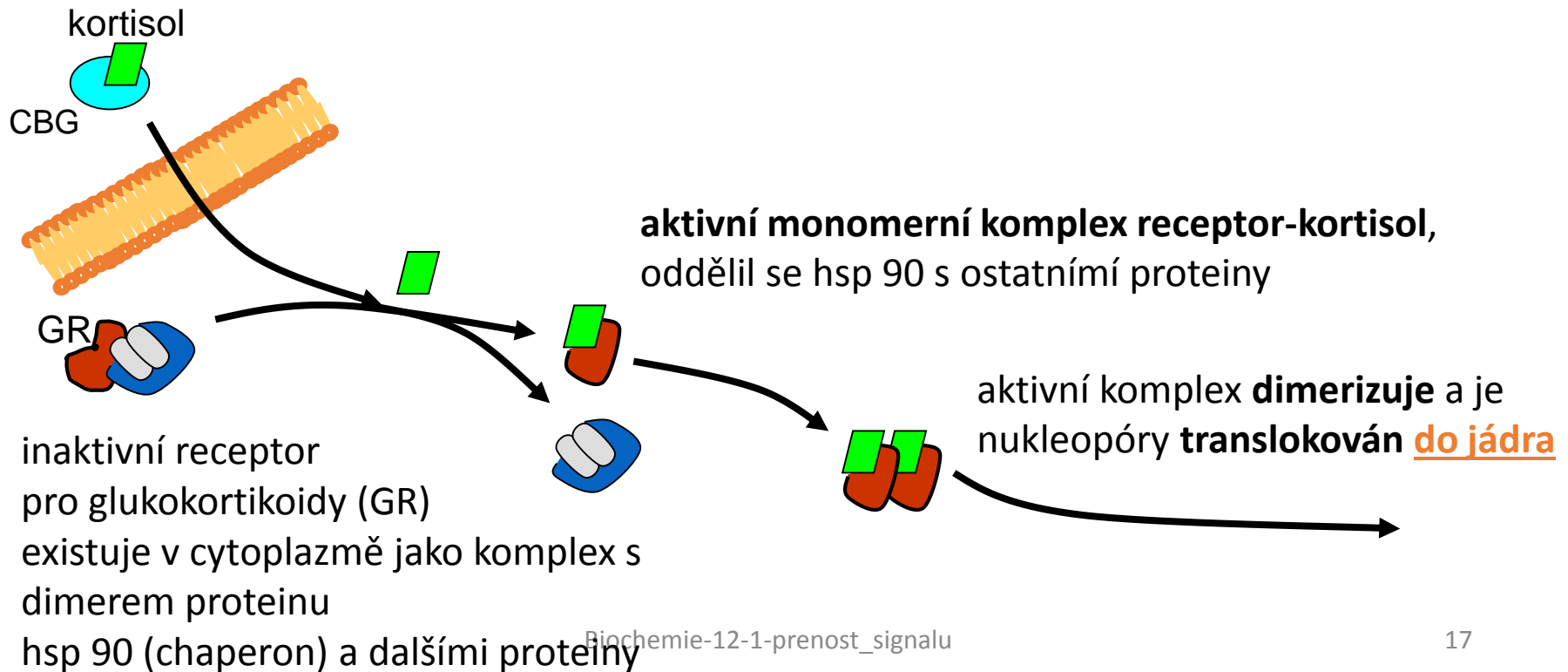
Aktivace transkripce je pomalejší proces, odezva má prodlevu

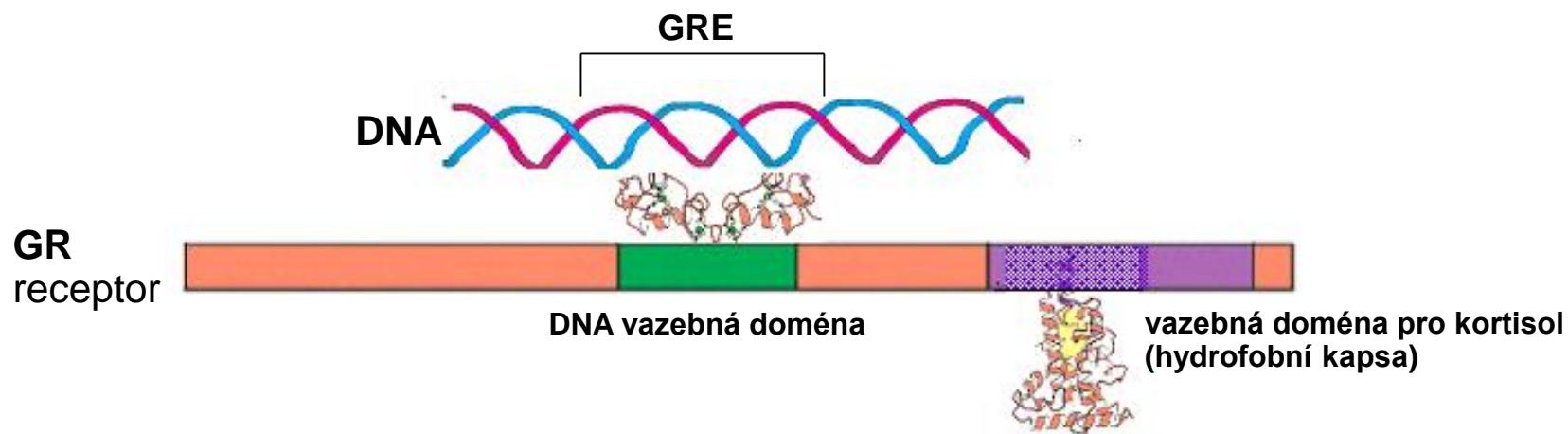
Příklad kortisolu (glukokortikoidy GK, jejich receptory GR):

kortisol v extracelulárním prostoru přenášen CBG (corticosteroid-binding globulin)

hydrofobní molekula hormonu proniká do buňky

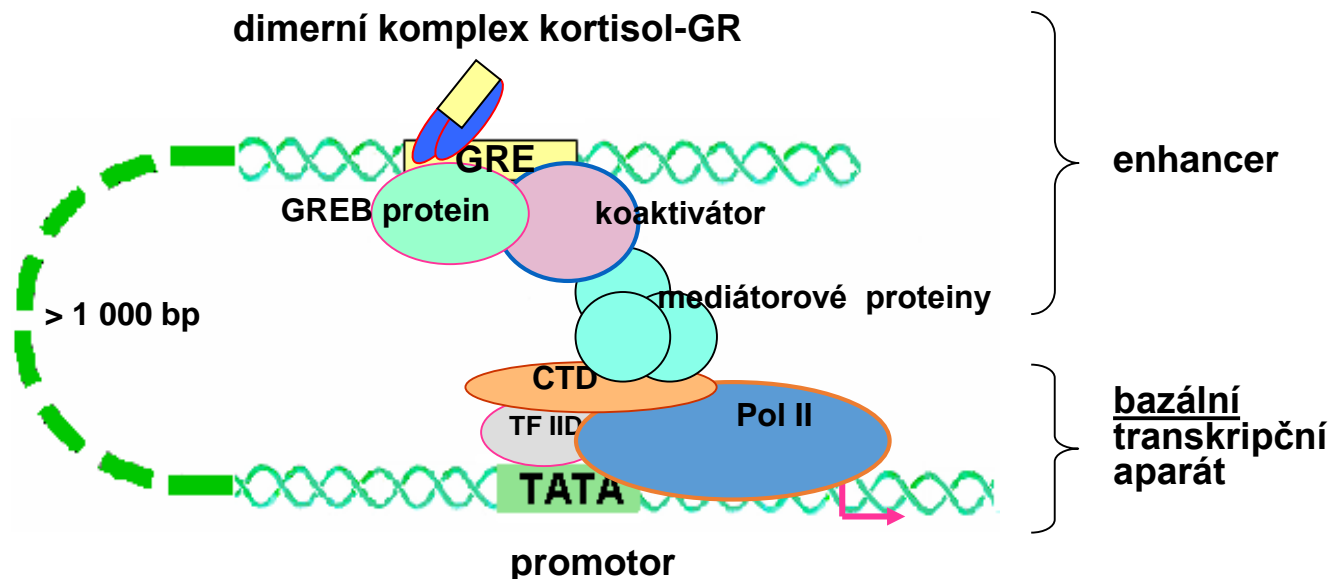

Dimerní komplex kortisol-receptor se v jádře navazuje na dsDNA v místě **specifické sekvence GRE** (glucocorticoid response element), tj. na HRE (hormone response element) specifické pro glukokortikoidy.

Iniciace transkripce kortisolem

Aktivní komplex kortisol-receptor **se váže na DNA v** místě specifické sekvence **GRE** (glucocorticoid response element, jedné z mnoha HRE – hormone response elements). Samotný komplex hormon-receptor však vazby na DNA a ovlivnění transkripce není schopen. Připojuje se **koaktivátor** a specifické **GREB-proteiny** (glucocorticoid response element-binding proteins). Tento komplex se prostřednictvím **mediátorových proteinů** navazuje na bazální transkripční aparát na promotoru a iniciuje transkripci.

GR dimer – intracelulární receptor pro glukokortikoidy (dimer)

GRE – glucocorticoid response element

GREB protein – GRE binding protein (specifický transkripční faktor)

II. Signalizace zprostředkovaná povrchovými membránovými receptory

1. Hydrofilní mimobuněčný signál (ligand, „primary messenger“):

růstový faktor, cytokin, hormon, atd.

2. Povrchový receptor:

převod mimobuněčného ligandu do podoby nitrobuněčného signálu

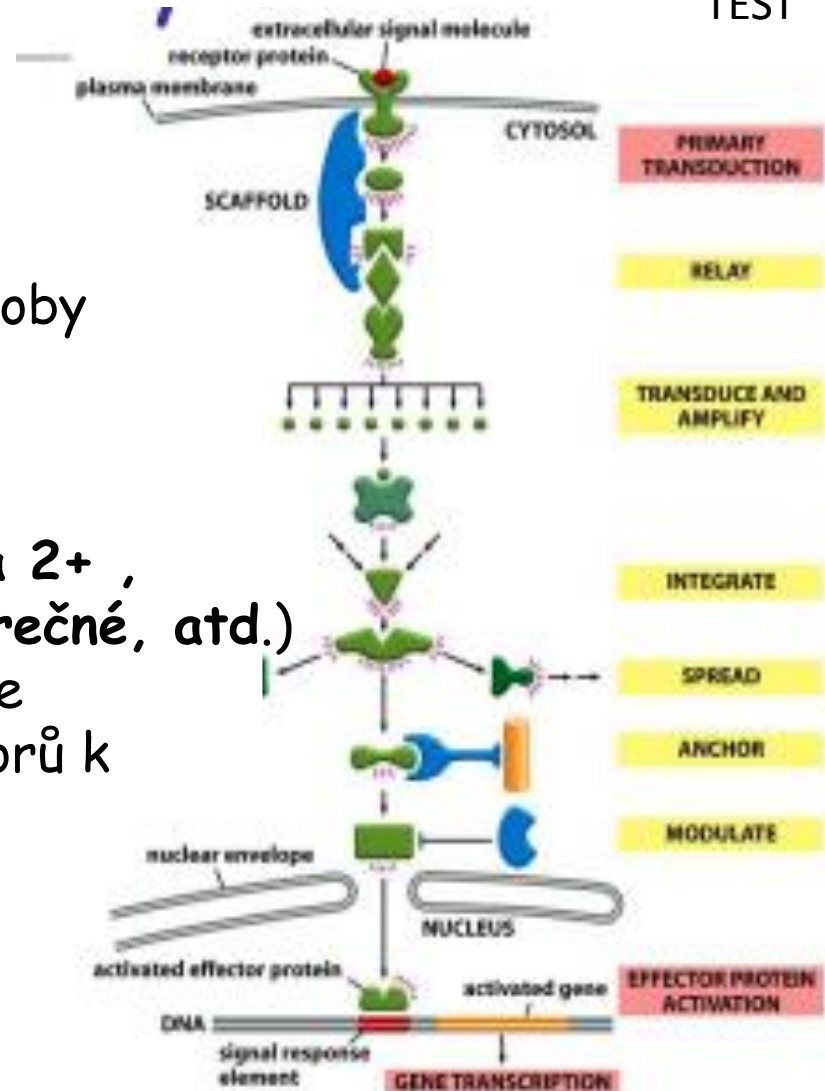
3. Sekundární přenašeč („secondary messenger“):

nízkomolekulární struktury (cAMP, Ca^{2+} , diacylglycerol, zbytek kyseliny fosforečné, atd.)

produkt enzymově katalyzované reakce
přenos signálu od povrchových receptorů k efektorům

4. Cílová molekula (efektor):

enzym
složka replikačního aparátu
složka aparátu pro genovou expresi
složka cytoskeletu

TEST

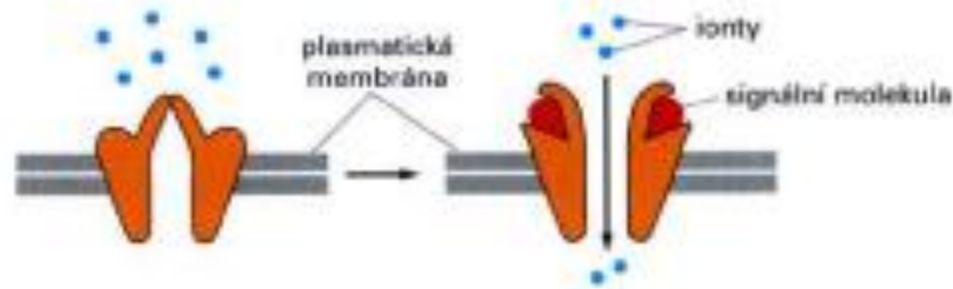
Hlavní třídy povrchových membránových receptorů

a) spojené s iontových kanálem

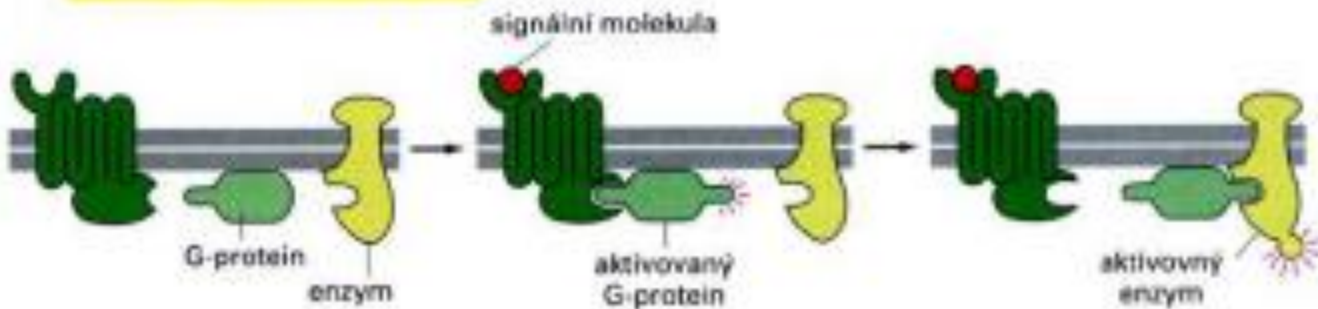
b) vázané s G-proteiny

c) vázané na enzym

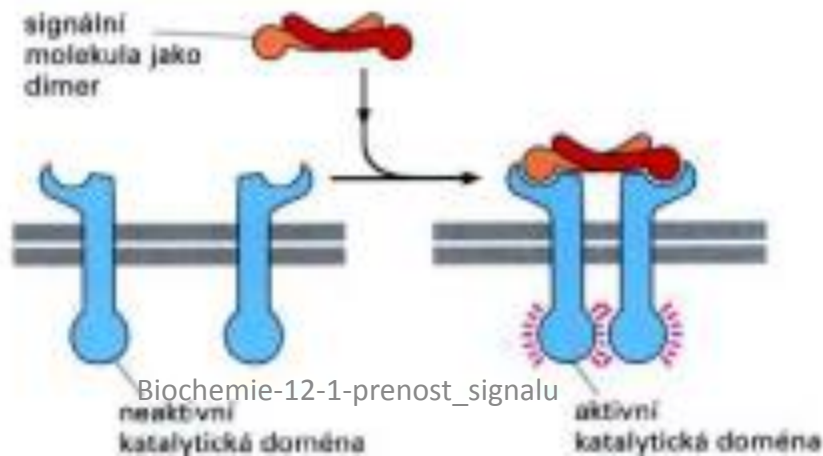
(A) receptory spojené s iontovým kanálem

(B) receptory vázané na G-protein

(C) receptory vázané na enzym

Hlavní typy membránových receptorů

A) Receptory - iontové kanály (ROC, ligand-gated channels) jsou pouze receptory pro některé neurotransmitery.

B) Receptory interagující s G-proteiny (heterotrimerními)

C1) Receptory s vlastní katalytickou aktivitou

– **guanylátcyklázovou**

– **proteinkinázovou**

C2) Receptory kooperující s nereceptorovými tyrosinkinázami

(např. JAK) – receptory pro somatotropin (GrH), prolaktin, erythropoetin, interferony, interleukiny a jiné cytokiny.

Receptory interagující s heterotrimerními G-proteiny

Společné strukturní rysy:

Všechny mají **sedm α -helikálních úseků**, které jsou hydrofobní, pronikají membránou a spojují extra- a intracelulární kličky.

Několik minut

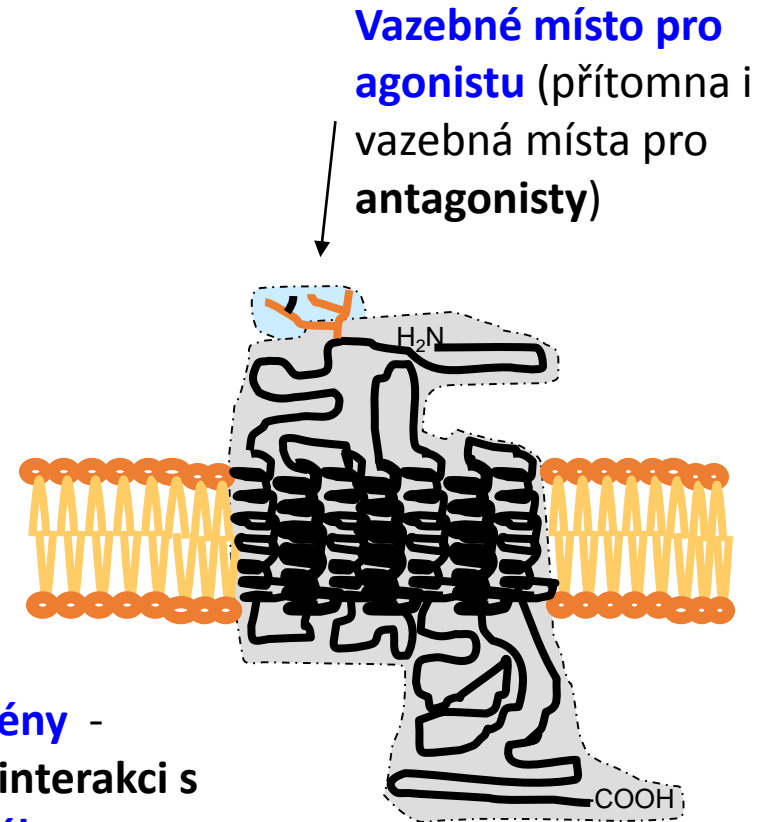
Neurotransmitery

Hormony

Agonista-ligand vyvola transdukcí signálu

Antagonista- zabrání

Intracelulární domény - vazebné místo pro interakci s G-proteinem **jediného určitého typu.**

Heterotrimerní G-proteiny

Proteiny **vázající GDP nebo GTP**

většinou volně navázané na cytoplazmatickou membránu – mohou se pohybovat podél jejího vnitřního povrchu

Podjednotky α , β a γ .

Podjednotky $G\beta$ a $G\gamma$ jsou hydrofobní a nespecifické.

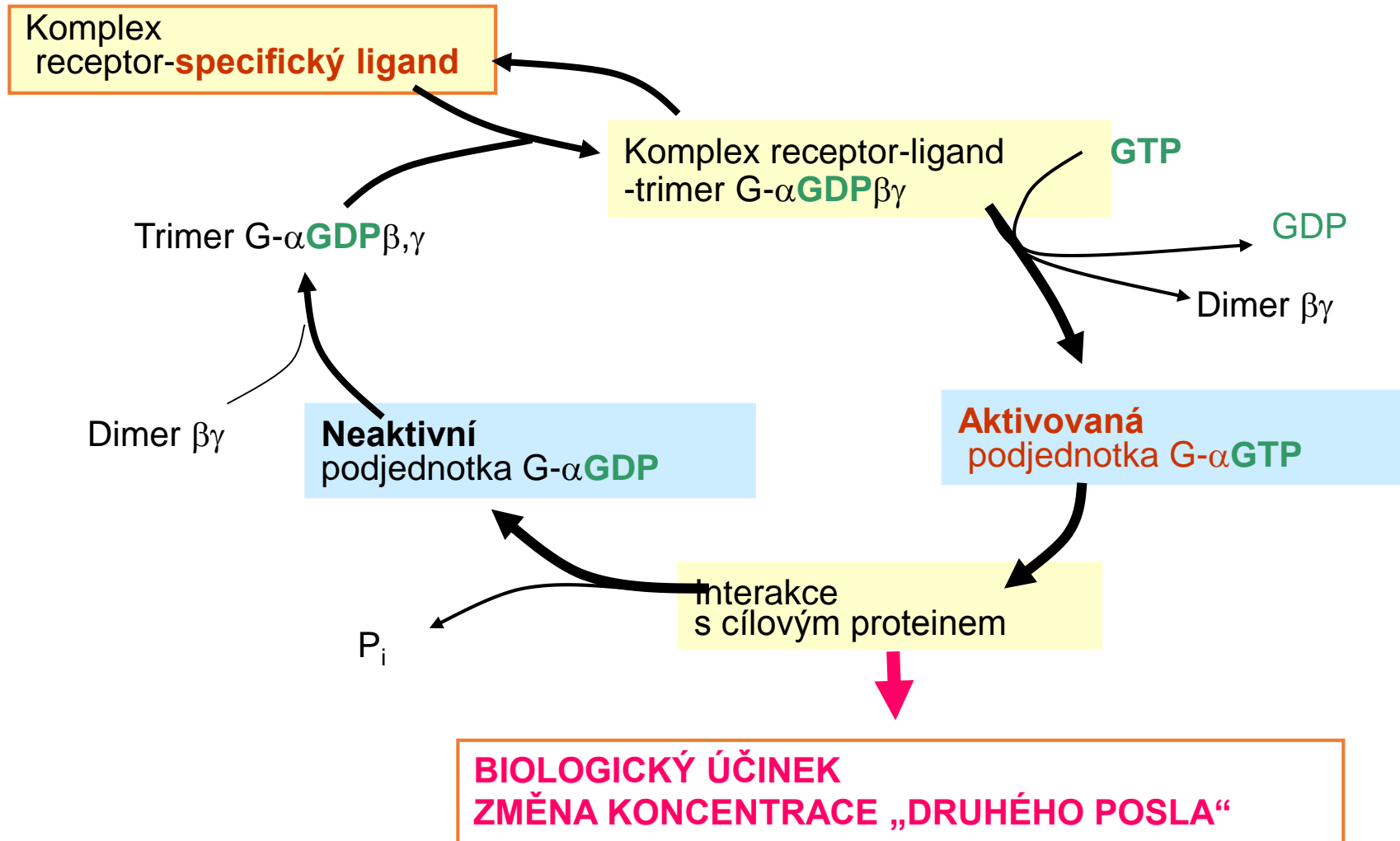

Podjednotky $G\alpha$ jsou největší, vážou GDP nebo GTP a jsou specifické pro každý typ mechanismu transdukce.

Identifikováno více než 20 druhů různých $G\alpha$ podjednotek.

Cyklus aktivace heterotrimerních G-proteinů interakcí s komplexem receptor-specifický ligand

Vybrané typy G-proteinů

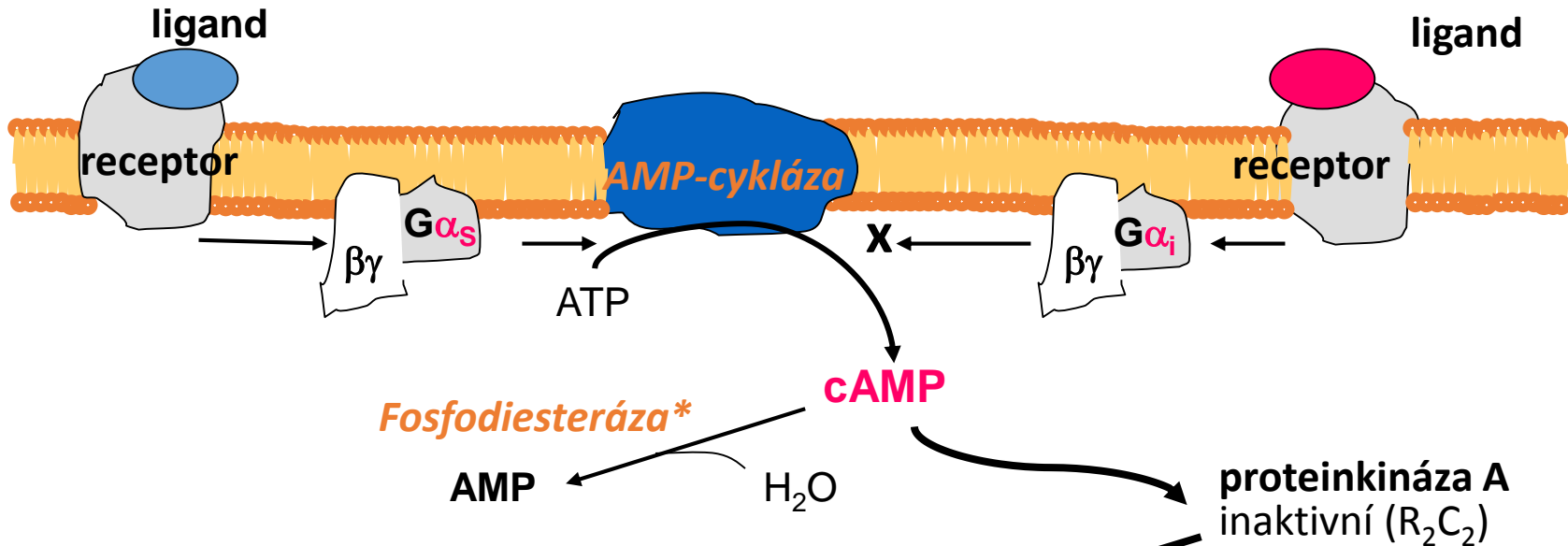
TEST

Typ podjednotky $G\alpha$	Příklady aktivujícího receptoru	Účinek aktivovaného $G\alpha$ na cílový protein
$G\alpha_s$ (stimulační)	glukagon parathyrin β -adrenergní	stimulace adenylátcyklázy
$G\alpha_i$ (inhibiční)	somatostatin α_2 -adrenergní	inhibice adenylátcyklázy
$G\alpha_q$ (aktivující PI kaskádu)	vazopresinový V1 endotelinové ETA,B acetylcholinový M1 α_1 -adrenergní	stimulace fosfolipázy C
$G\alpha_t$ (inhibiční) (transducin)	rodopsin	stimulace fosfodiesterázy štěpící cGMP

Receptory aktivující G_s a G_i stimulují nebo inhibují adenylátcyklázu

Adenylátcykláza - membránový enzym katalyzující reakci
 $ATP \rightarrow cAMP + PP_i$;

cAMP je druhým poslem.

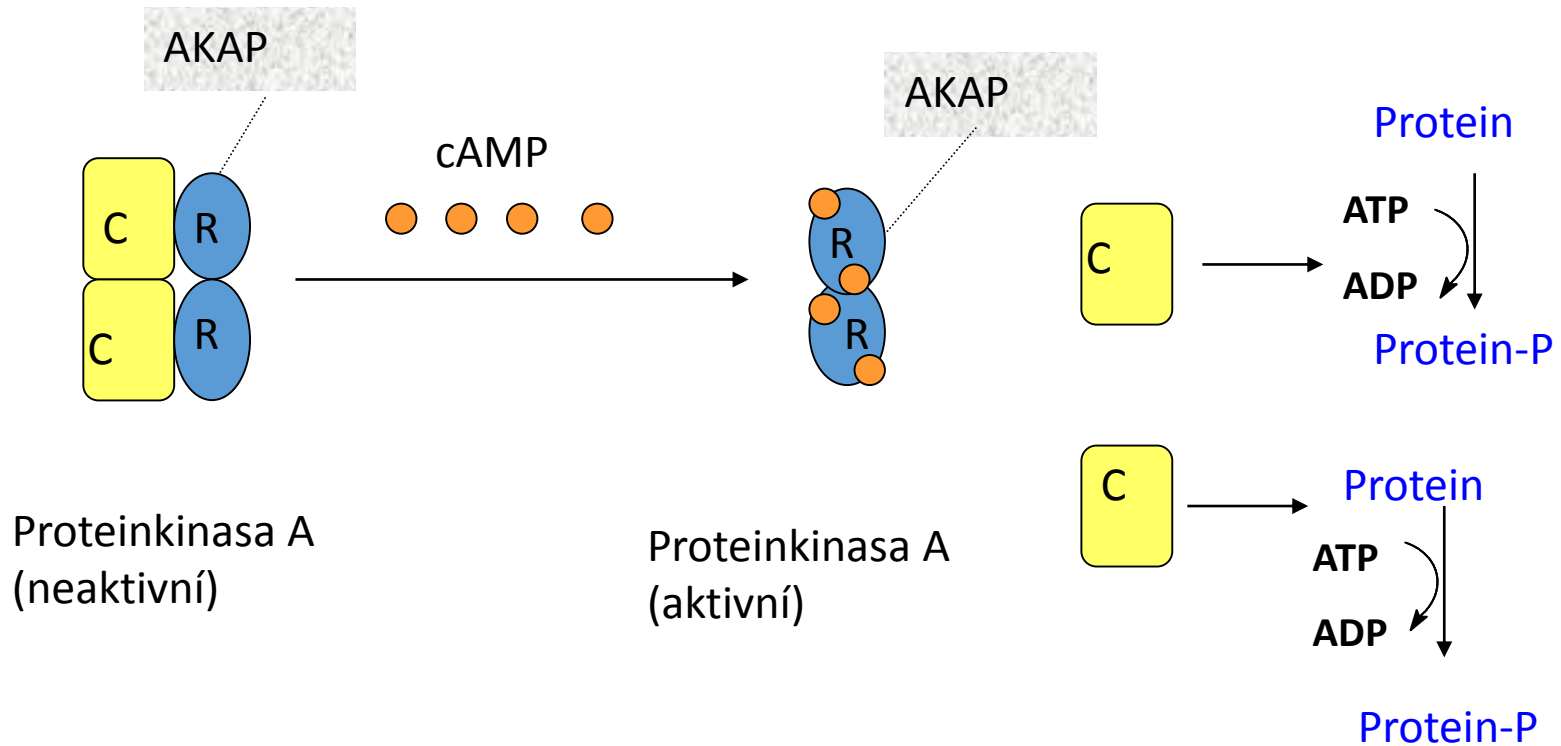
fosforylace proteinů

← **aktivní proteinkináza A**

* Inhibice např. kofeinem,
theofylinem

Účinky cAMP v buňkách

Fosforylace proteinů.

V cytoplasmě - nejčastěji metabolické enzymy (rychlá odpověď)

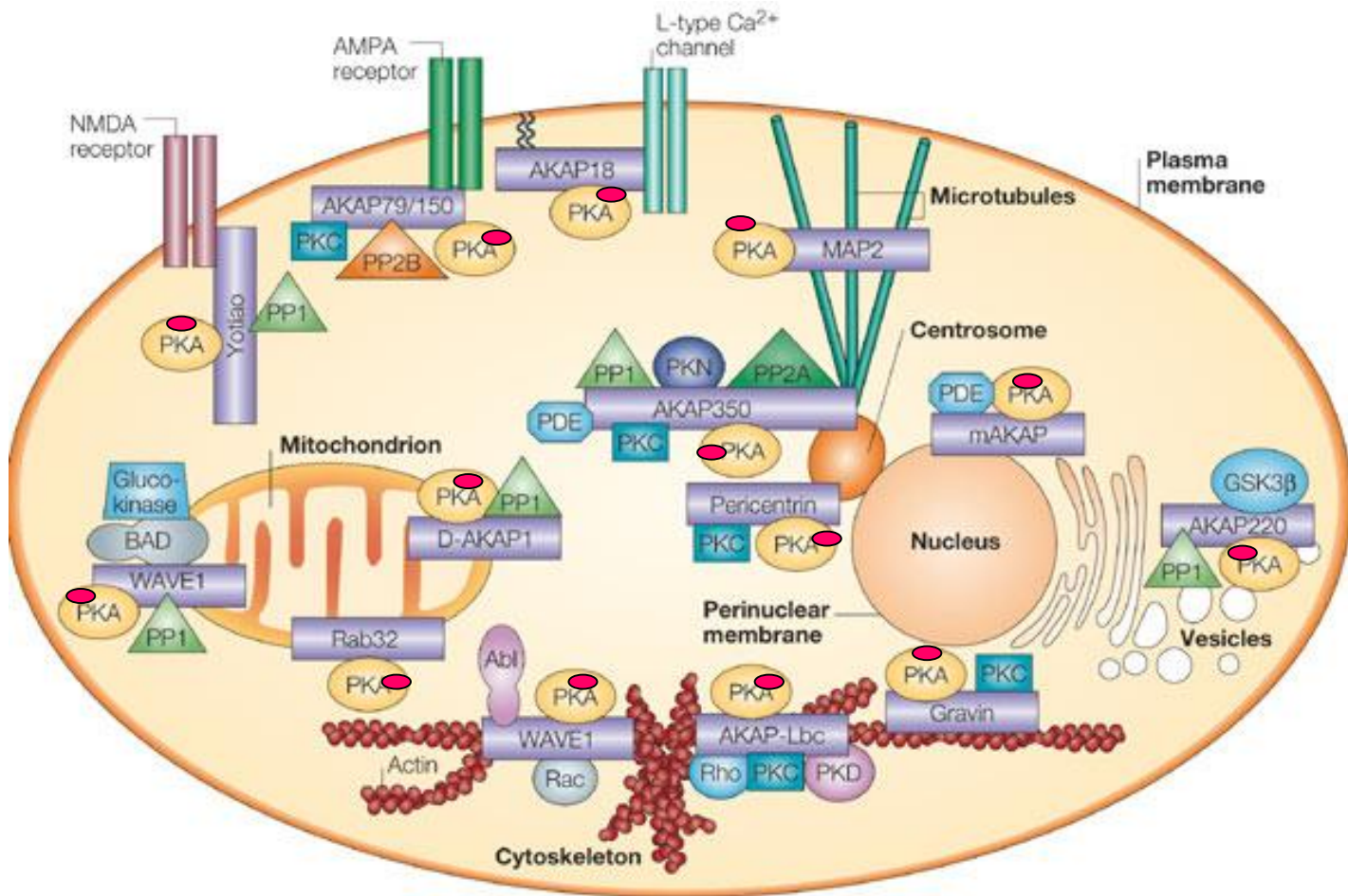
V jádře – fosforylace genově specifického transkripčního faktoru CREB (cAMP response element-binding protein) (pomalejší odpověď)

Lokalizace účinku cAMP do specifické části buňky

Proteiny AKAPs (A kinase anchoring proteins)

Proteiny vážící se k proteinkinase A, směřují její účinek k určitému substrátu z mnoha možných.

Podobné proteiny ovlivňují také specifické účinky fosfatáz, fosfodiesteráz ad.

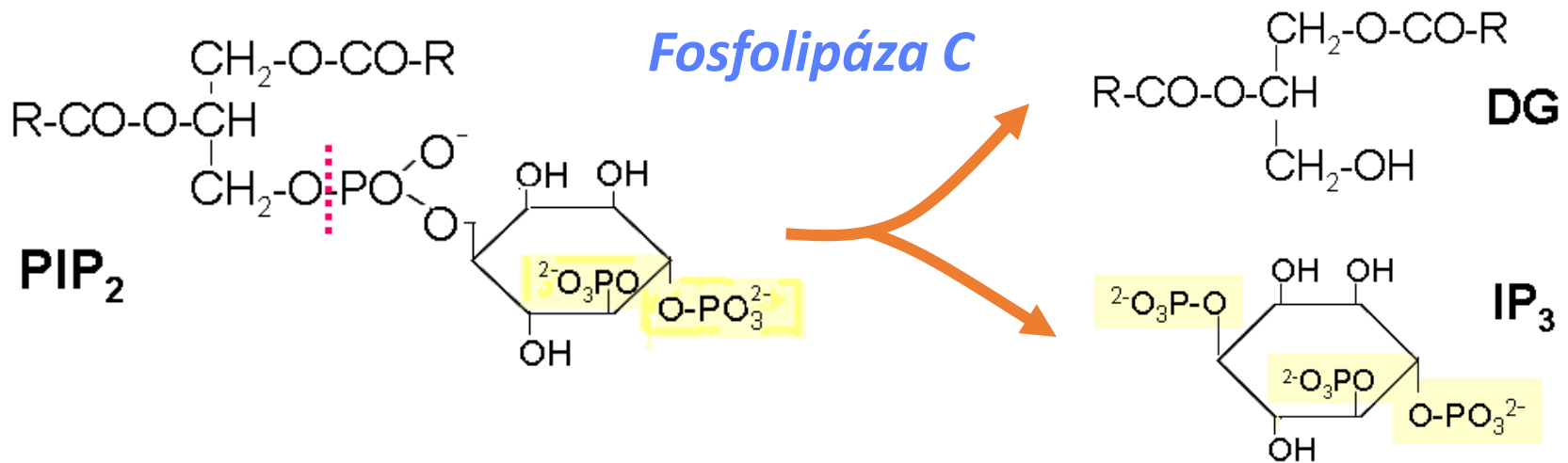
Nature Reviews | Molecular Cell Biology

http://images.google.cz/imgres?imgurl=http://www.nature.com/nrm/journal/v5/n12/images/nrm1527-f2.jpg&imgrefurl=http://www.nature.com/nrm/journal/v5/n12/fig_tab/nrm1527_F2.html&usq=__Hng6YsRDajmEJsJrqp2gtuYBJsc=&h=444&w=600&sz=67&hl=cs&start=2&um=1&itbs=1&tbnid=3SbJpzufhbKrrM:&tbnh=100&tbnw=135&prev=/images%3Fq%3Dakap%26um%3D1%26hl%3Dcs%26lr%3D%26sa%3DN%26tbs%3Disch:1

Příklady hormonů působících prostřednictvím aktivace PKA

Hormon	Místo účinku
CRH	Adenohypofýza
TSH	Thyroidní folikuly
LH	Leydigovy b. varlete, žluté tělísko
FSH	Folikulární b. ovaria, sertoliho b. varlete
ACTH	Kůra nadledvin
ADH	B. distálního tubulu ledvin
PGI ₂	Trombocyty
Adrenalin, noradrenalin	β - receptory v mnoha buňkách
glukagon	játra

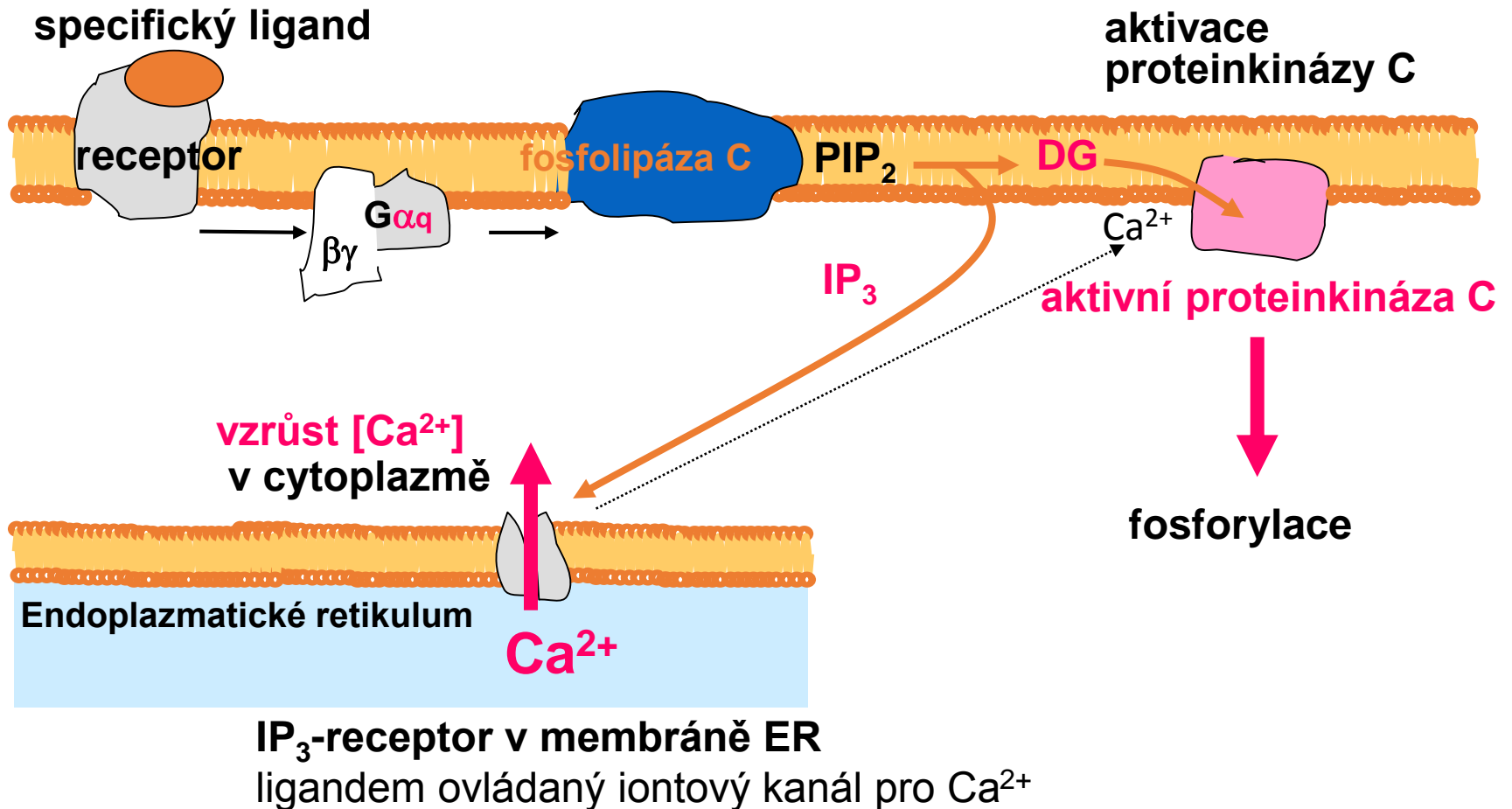
Receptory aktivující G_q protein stimulují fosfolipázu C a spouštějí fosfatidylinositolovou kaskádu

Oba produkty jsou sekundární „poslové“:
Inositol-1,4,5-trisfosfát otevírá kanál pro Ca^{2+} v membráně ER,
diacylglycerol aktivuje membránovou proteinkinázu C.

Fosfatidylinositolová kaskáda

Regulace metabolismu změnami cytoplasmatické koncentrace Ca^{2+}

- Bazální koncentrace Ca^{2+} v cytoplasmě $\sim 1 \cdot 10^{-7}$ mol/l
- Zvýšení koncentrace na $\sim 1 \cdot 10^{-6}$ rychle a účinně aktivuje různé buněčné pochody
- zvýšení Ca^{2+} může nastat

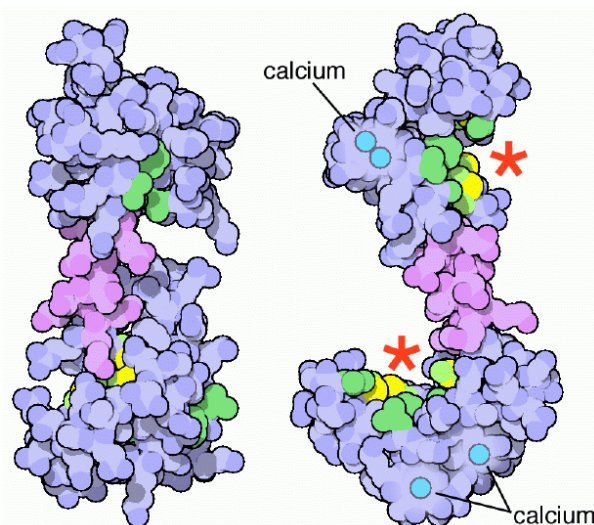
bud' influxem Ca^{2+} přes cytoplasmatickou membránu (např. kontrakce hladkého svalu)

nebo uvolněním **z intracelulárních zásob (ER, mitochondrie)** např. IP_3 závislý kanál pro Ca^{2+} v ER, nebo ryanodinové kanály v kosterním a srdečním svalu

Regulační bílkovina kalmodulin

Zvýšení hladiny Ca^{2+} aktivuje řadu na Ca^{2+} -závislých proteinů, které tvoří rodinu malých na kalcium závislých proteinů.

Nejvýznamější je **kalmodulin**. Je přítomen téměř ve všech buňkách.

Vazba Ca^{2+} na kalmodulin (4 vazebná místa) mění jeho konformaci a aktivuje jeho interakci s dalšími proteiny, např. kinasami, fosfatasami ad.

Některé Ca-kalmodulin-dependentní kinasy jsou vysoce specifické, jiné mají širokou substrátovou specifitu.

Příklady hormonů působících prostřednictvím aktivace fosfatidylinositolového systému a PKC

Hormon	Místo účinku
TRH	Adenohypofýza
GnRH	Adenohypofýza
TSH	Thyroidní folikuly
Angiotensin II/III	Kůra nadledvin (zona glomerulosa)
Adrenalin	α_1 - receptory

Receptory s guanylátcyklasovou aktivitou

Po navázání ligandu přeměňují GTP na cGMP

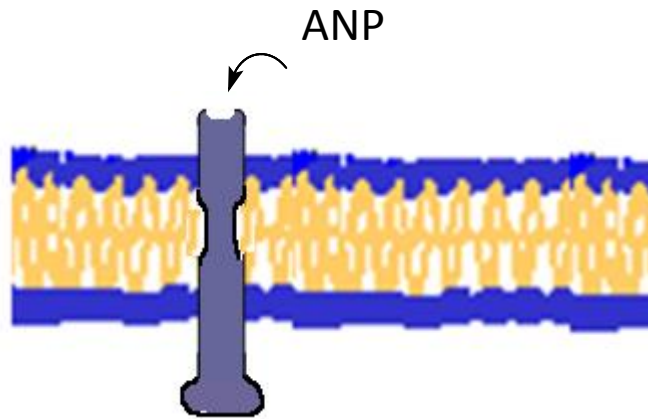
cGMP je druhým poslem

Aktivuje proteinkinasu G

Dva druhy receptorů:

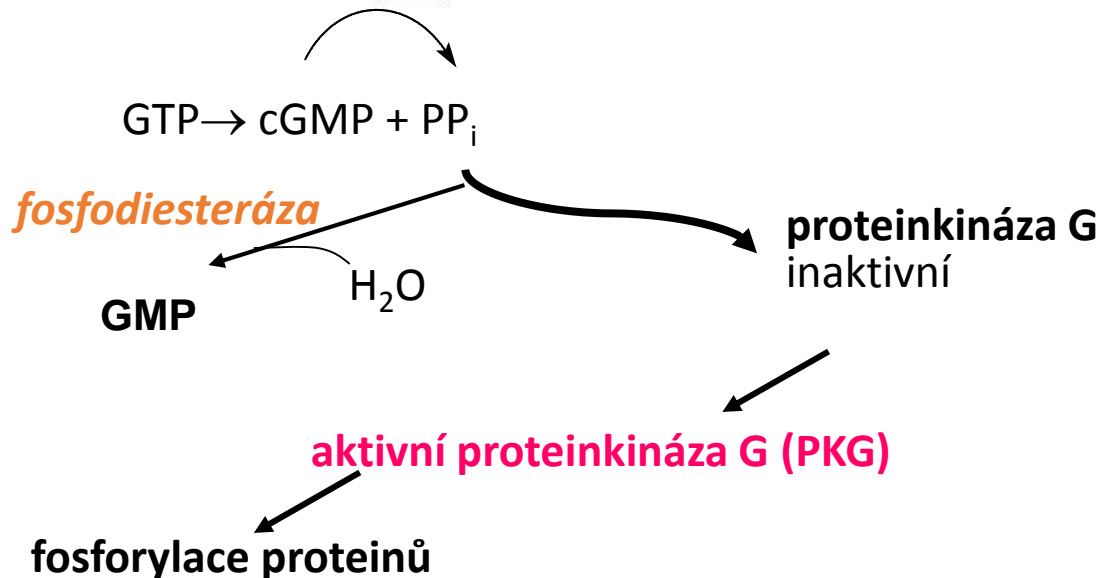
- membránový
- cytoplazmatický

Membránové receptory s guanylátcyklasovou aktivitou

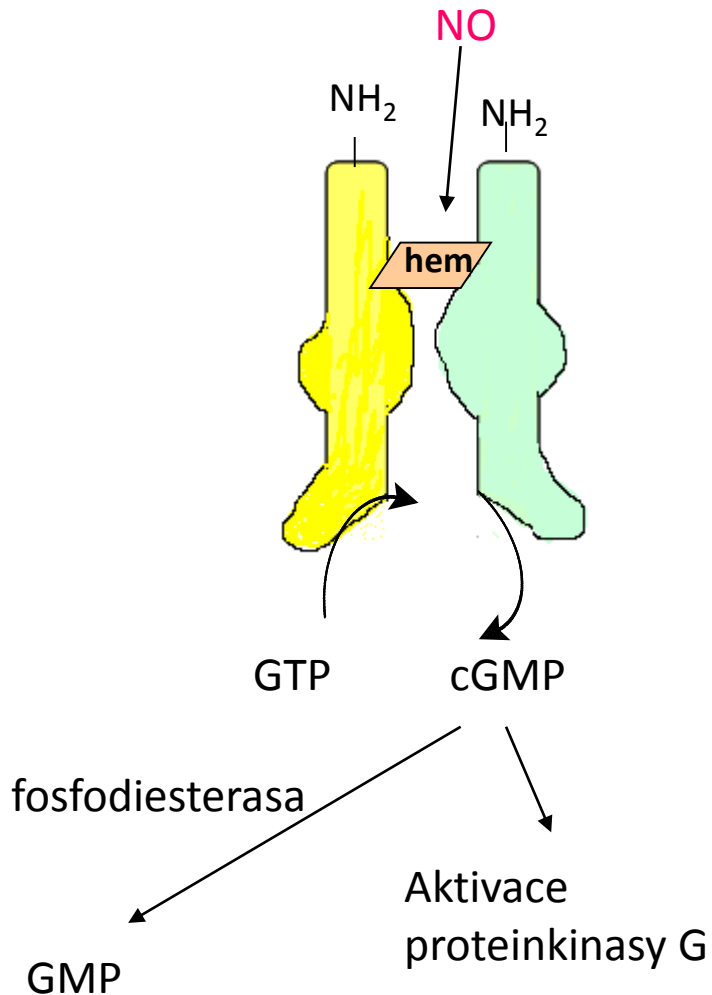
Receptory pro ANP

Přítomny hlavně v hladkém svalu
cív a v ledvinách

ANP je secernováno
myocyty atria v
reakci na zvýšení
objemu nebo tlaku
krve

Cytoplazmatické receptory s guanylátcyklasovou aktivitou

Receptor je dimerní a váže hem

NO se váže na hem

Jeho vazba zvyšuje katalytickou aktivitu guanylátcykasy

NO je generováno účinkem nitroxidsyntasy (NOS)

NO snadno prochází membránami, může být generováno i jinými buňkami a do cílové buňky proniknout difúzí

Proteinkinasa G

cGMP sensitivní proteinkinasa G

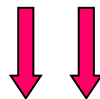
Rozšířena v mnoha tkáních

Fosforyluje různé proteiny (enzymy, transportní proteiny ad.)

Účinek PKG v hladkém svalu

Fosforylace proteinů:

- inaktivace proteinů podporujících uvolnění Ca^{2+} z ER $\Rightarrow \downarrow \text{Ca}^{2+}$
- aktivace MLC fosfatasy $\Rightarrow$ potlačení interakce aktin-myosin
- snížení aktivity K^+ -kanálů, které podporují hyperpolarizaci $\Rightarrow$ snížení influxu Ca^{2+} do buňky

Relaxace hladkého svalu

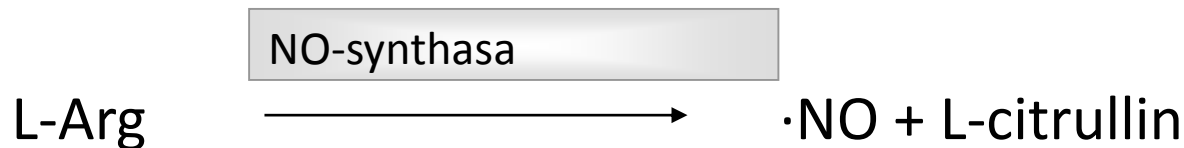

Význam NO/cGMP signalizace v hladkém svalu cév

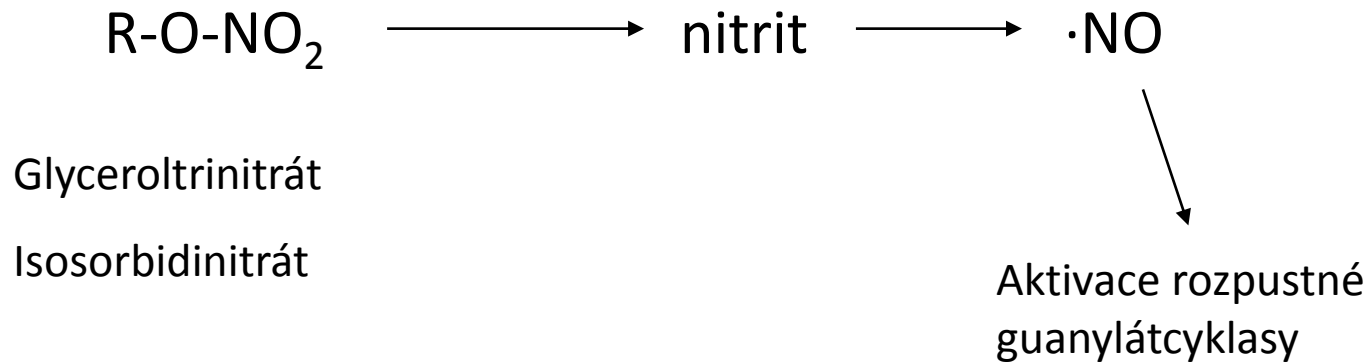
cGMP je klíčový druhý posel pro indukci relaxace hladkých svalů cév

⇒ vasodilatace a zvýšený průtok krve

NO je produkován v endotelových buňkách nitroxidsyntasou z argininu (aktivace např. acetylcholinem) a difunduje do přilehlých buněk hladkého svalu

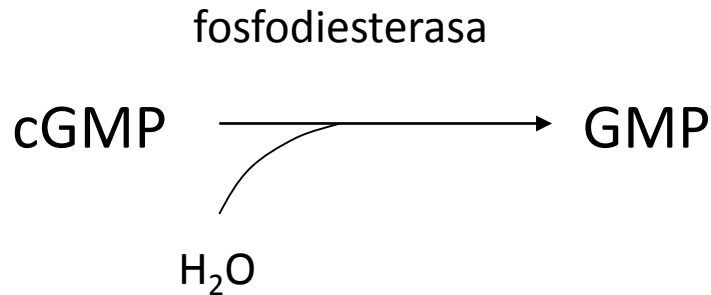
Léky typu organických nitrátů jsou zdrojem exogenního NO

Terapie anginy pectoris

Vasodilatační účinek na arterie uvolní koronární spasmus a normalizuje prokrvení

Inhibice fosfodiesterasy potencuje účinek NO

Existuje více typů fosfodiesteras, v závislosti na typu buněk.

Lék sildenafil (Viagra) působí jako selektivní inhibitor fosfodiesterasy 5 (PDE5), která je vysoce exprimována v hladkém svalstvu cév. Viagra podporuje účinek NO $\cdot$, uvolňující se během sexuální stimulace tím, že inhibuje PDE5 a zvyšuje hladinu cGMP v *corpora cavernosa*. Výsledkem je relaxace hladké cévní svaloviny a přívod krve do *corpora cavernosa*.

Receptory s tyrosinkinázovou aktivitou

Společné rysy

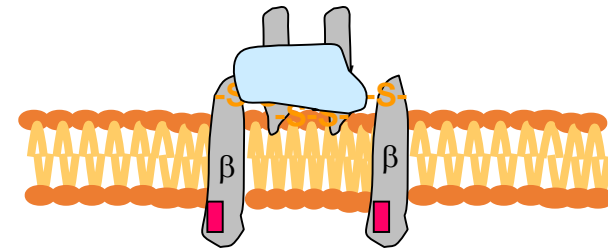
- Po navázání působku na receptor dochází ke konformační změně
- aktivuje se tyrosinkinázová aktivita receptoru
- dochází k autofosforylaci tyrosinů receptoru, případně dalších proteinů (IRS)
- na fosforylovaný receptor a substráty fosforylované receptorem se váží další proteiny, tzv. adaptorové molekuly
- adaptorové proteiny se vážou k fosfotyrosinovým zbytkům pomocí SH2 domén (Src homology 2 domain).
- adaptorové proteiny reagují s dalšími molekulami a signál je dále přenášen kaskádou fosforylačních/defosforylačních reakcí, výměnou guaninových nukleotidů, změnami konformací atd.

Insulinový receptor

Dimerní struktura

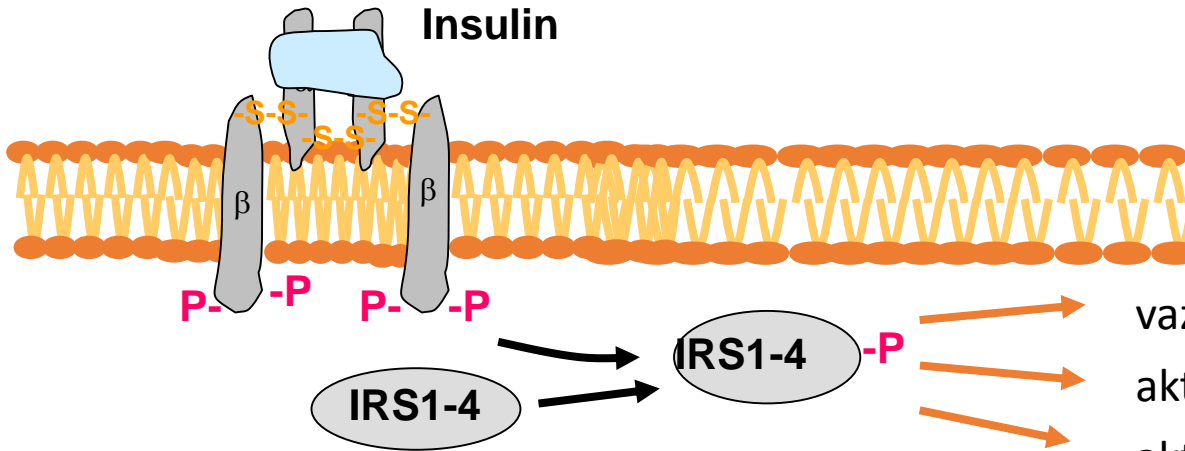
Vazebné místo pro insulin na α -podjednotkách

Tyrosinkinázová aktivita na β -podjednotkách

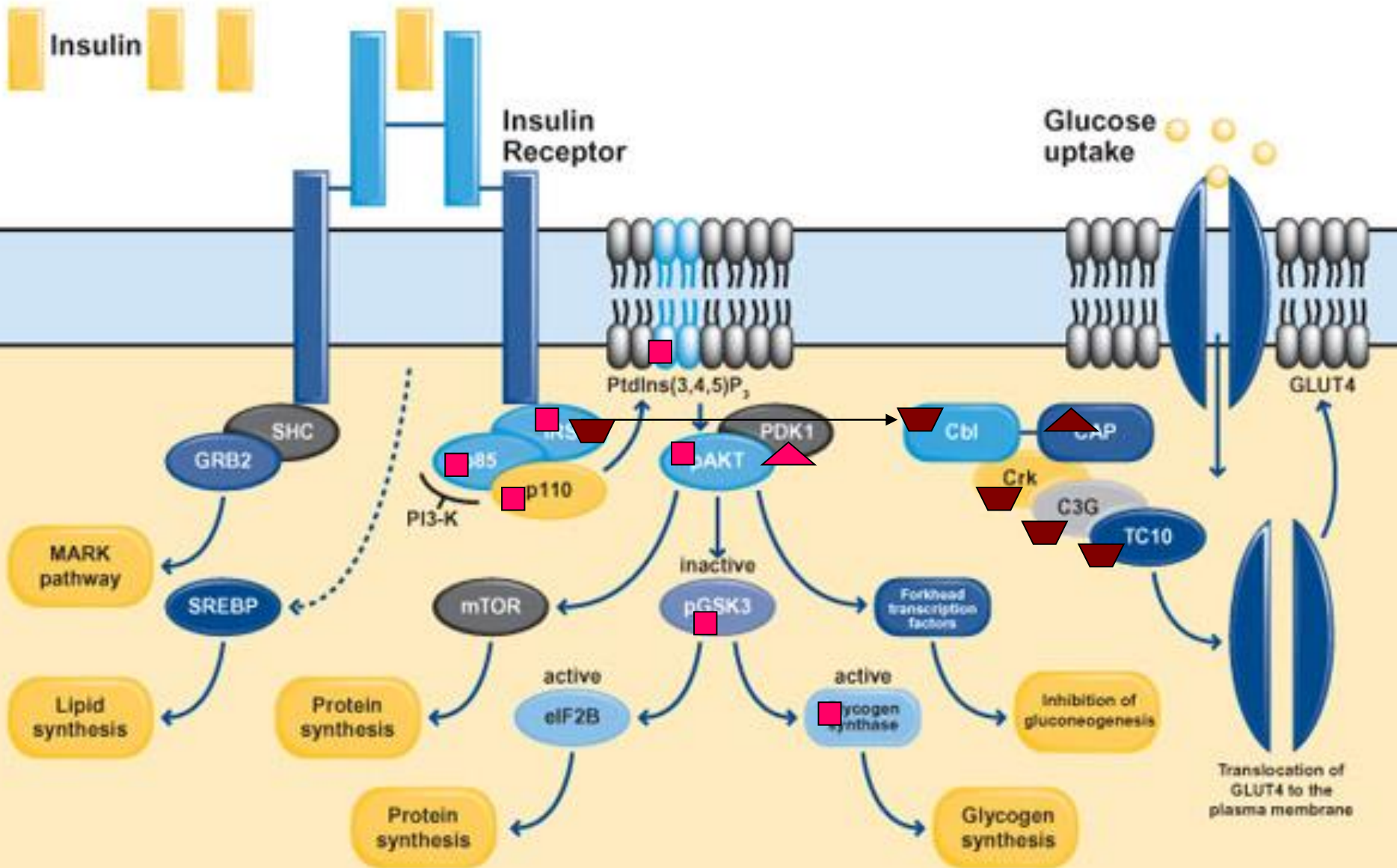
Po vazbě insulinu na receptor dochází k internalizaci komplexu hormon receptor, receptory jsou částečně recyklovány

Navázání insulinu na receptor → tyrosinkinázová aktivita autofosforylace β -podjednotek a **fosforylace proteinů IRS 1-4** (insulin receptor substrates 1-4)

vazba PI-3-kinázy na membránu
aktivace fosfoproteinfosfatázy-1
aktivace Ras – exprese genů

Některé signální dráhy insulinu

Substráty insulinového receptoru IRS1-4 jsou **adaptorové proteiny**. Jsou-li komplexem insulin-receptor fosforylovány, navazují se na další proteiny a aktivují je tak.

Příklady mechanismu účinku insulinového receptoru

Syntéza glykogenu

Fosforylace IRS aktivuje regulační podjednotku PI-3 kinázy

Katalytická podjednotka PI-3 kinázy fosforyluje PIP_2 na PIP_3

PIP_3 aktivuje proteinkinázu B (AKT)
Aktivaci PKB (AKT) napomáhá PDK

Aktivovaná AKT difunduje do cytoplazmy a fosforyluje (inaktivuje) glykogensyntáza kinázu

Syntéza glykogenu je aktivována (aktivní je defosforylovaná forma glykogensyntázy)

Translokace glukosových transportérů

Insulinový receptor fosforyluje Cbl (IRS)

Komplex Cbl-CAP se translokuje do lipidového raftu v membráně

Cbl reaguje s adaptorovým proteinem Crk

Crk asociován s C3G

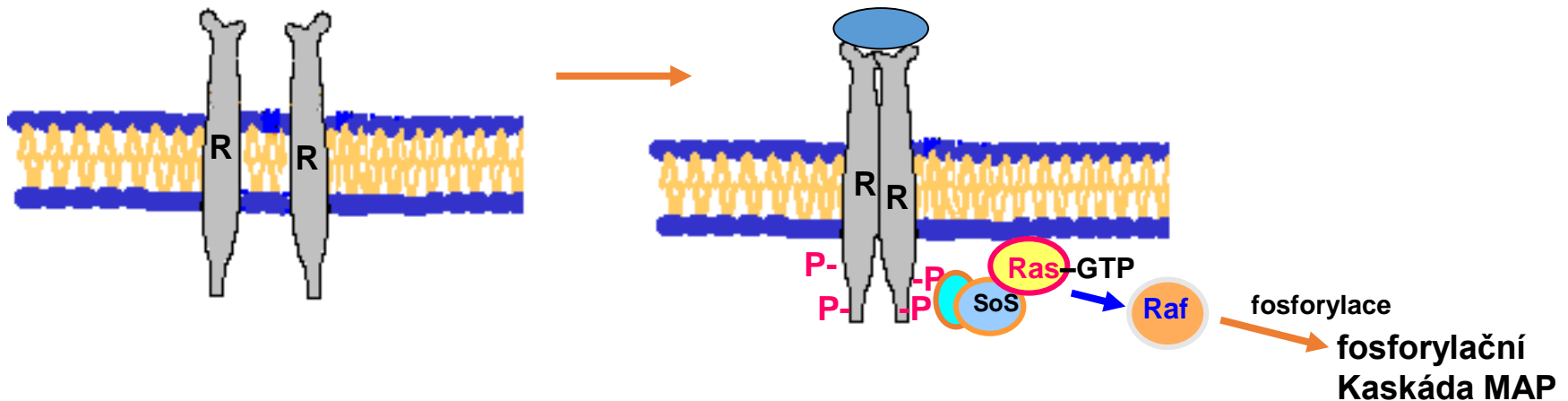
C3G aktivuje TC10 (G-protein)

Aktivuje translokaci transportérů do plasmatické membrány

Receptor pro epidermální růstový faktor EGF

Receptor s tyrosinkinasovou aktivitou

Po navázání ligandu dochází k dimerizaci receptorů

Tím se aktivuje tyrosinkinasová aktivita v cytoplazmatické doméně.

Autofosforylace receptoru

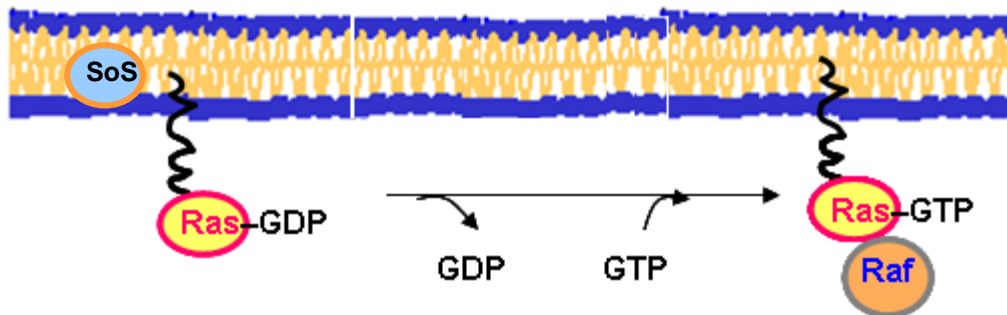
Na fosforylovaná místa se váží adapterové proteiny Grb2 (SH-2 domény).

Prostřednictvím proteinu SOS je aktivován G-protein Ras → aktivace MAP-kinasové kaskády (Ras/MAP-kaskáda)

Ras je monomerní G-protein (strukturní analog α -podjednotky)

Monomerní G-protein - váže GTP a současně má GTPasovou aktivitu. Aktivuje se vazbou GTP místo GDP

Aktivace Ras - klíčový krok při přenosu signálu.

Inaktivní Ras-GDP přechází na aktivní Ras-GTP, který aktivuje další člen dráhy.

Inaktivace Ras - následná hydrolýza GTP pomocí proteinů aktivujících GTPasovou aktivitu G-proteinu

Superrodina Ras proteinů

5 rodin: Ras, Rho, Arf, Rab, Ran

Zakotveny k lipidové membráně pomocí lipidových kotev (myristoyl, farnesyl)

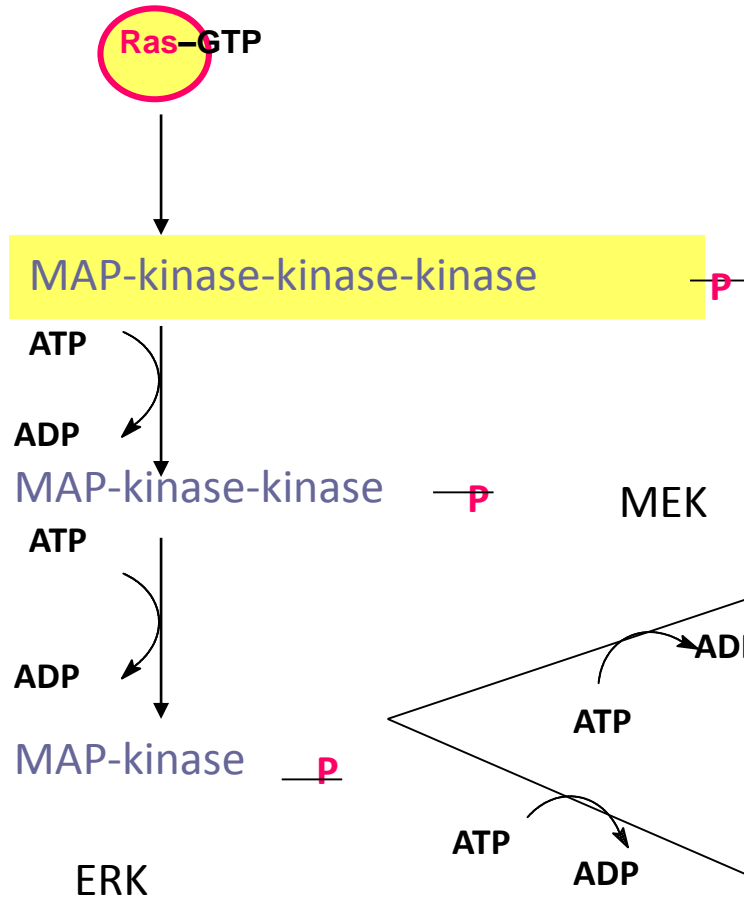
Monomerní G-proteiny, které hrají důležitou roli při regulaci růstu, morfogeneze, buněčné motility, cytokineze apod.

Mutace v genech Ras navozují patologickou proliferaci a antiapoptózu. Mutace Ras se vyskytují asi u 30 % všech lidských karcinomů.

MAP-kinázová signální dráha (Mitogen activated protein kinase)

Popsány 3 systémy, nejznámější ERK.

Map-kinasová kaskáda

MAPKKK, Raf

Fosforylace cytosolových nebo membránových proteinů

Fosforylace regulačních proteinů v jádře, podpora proliferace (např. aktivace transkripčních faktorů Jun, Fos)

Především reguluje buněčný růst a diferenciaci.

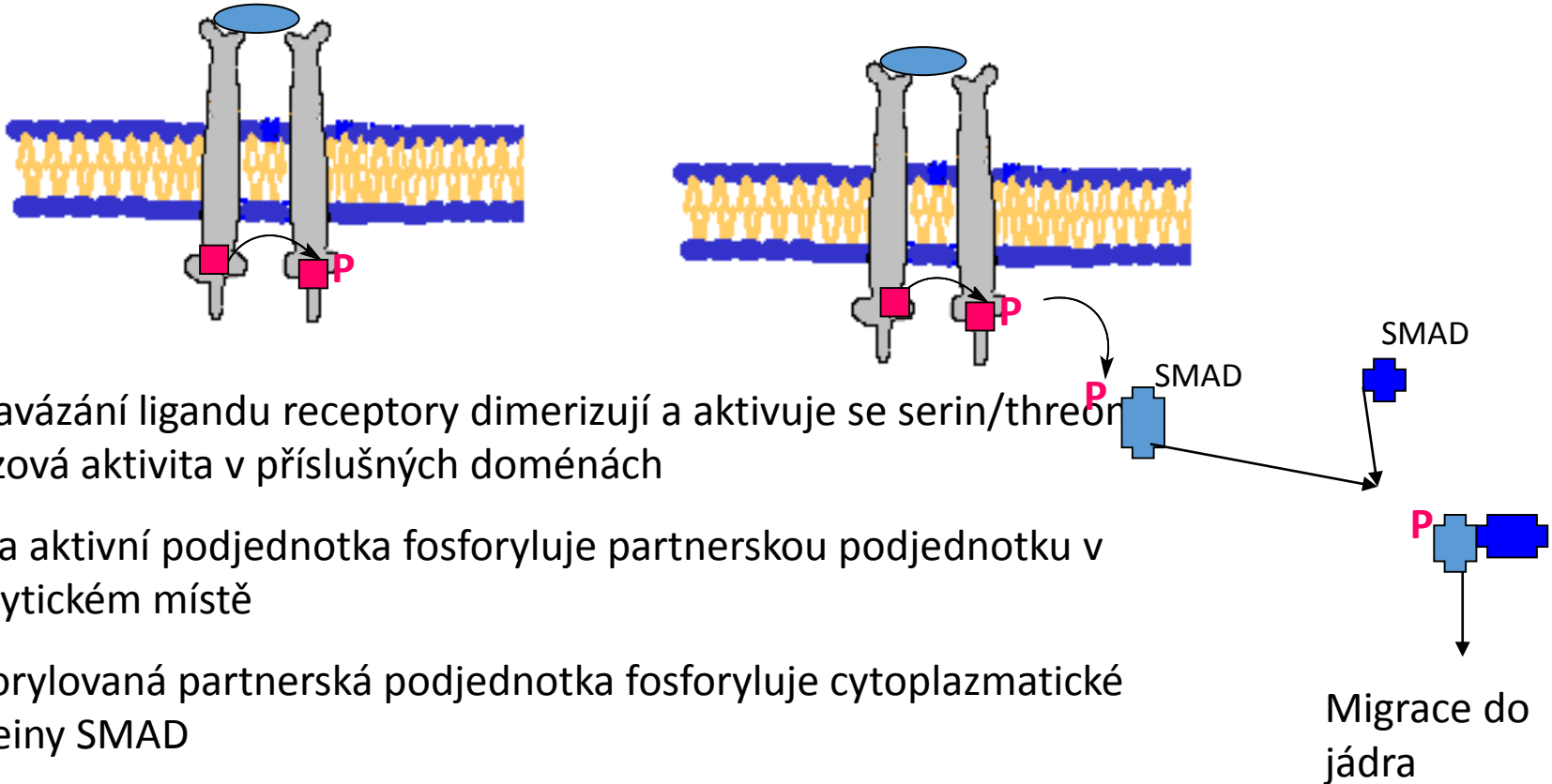
Mitogeny - růstové faktory podporující proliferaci

Příklady mitogenů:

Zkratka	Název	Funkce
PDGF	Růstový faktor odvozený z destiček	mitogen pro buňky pojivové tkáně a nediferencovanou neuroglii
EGF	Epidermální růstový faktor	mitogen řady buněk ektodermálního a mesodermálního původu
FGF-2	Fibroblastový růstový faktor 2	Mitogen pro řadu buněk jako fibroblasty, endotelové buňky, myoblasty; indukuje embryonální mesoderm
IL-2	Interleukin 2	Mitogen pro T-lymfocyty

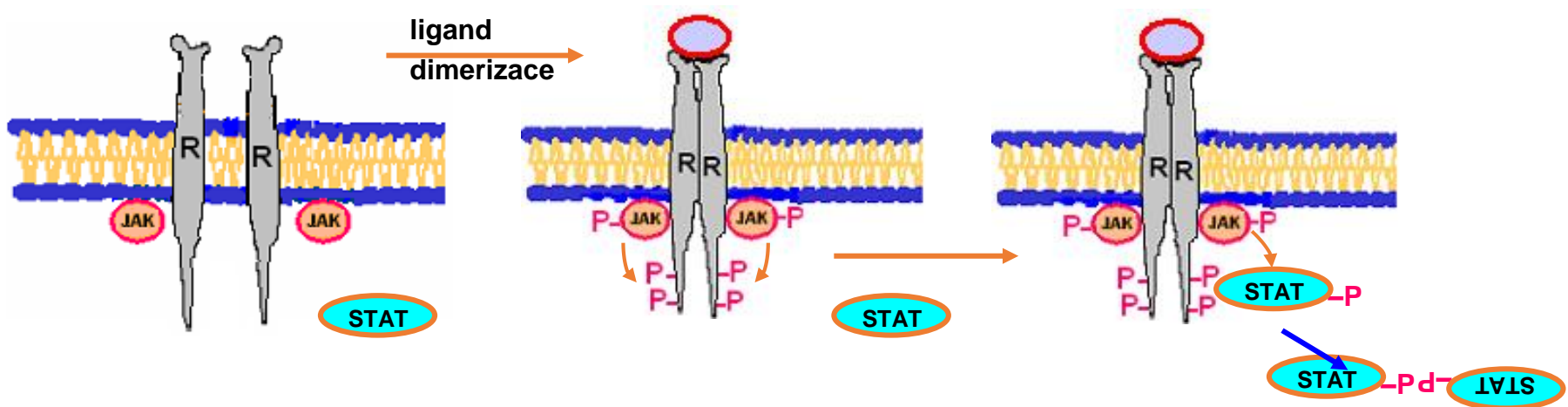
Receptory se serin/threonin kinázovou aktivitou

Ligandem je např. transformující růstový faktor- β (TGF- β)

Receptory aktivující nereceptorové tyrosinkinázy

JAK-STAT receptory (Janus Kinase – Signal Transducer and Activator of Transcription)

Receptor nemá kinasovou aktivitu, ale je asociován s tyrosinkinásou JAK.

Po navázání ligandu receptory dimerizují (homodimery nebo heterodimery)

Aktivované JAKs fosforylují tyrosinové zbytky na receptoru.

Na fosforylovaná místa se vážou adaptorové proteiny STAT (pomocí SH2 domény)

STAT jsou fosforylovány a dimerizují.

Dimery STAT translokují do jádra, kde působí jako transkripční faktory

JAK-STAT receptory – rodina receptorů pro *cytokiny (např.interferony, interleukiny)

Různorodé účinky cytokinů jsou způsobeny existencí velkého množství STAT proteinů

Receptory pro různé cytokiny vážou různé STAT, které vytváří heterodimery v různých kombinacích

Tak je umožněno, že různé cytokiny ovlivňují různé geny

Receptory kooperující s JAK-STAT mají také prolaktin, erythropoetin ad.

*Cytokiny – malé signální proteiny, účastníci se významně imunitní odpovědi. Jsou produkovány buňkami imunitního systému (makrofágy, T-lymfocyty atd.) a jsou schopné navodit například rychlé dělení a diferenciaci určitých typů buněk, které se účastní boje proti patogenům a další rysy imunitní obrany

Regulace membránových receptorů

Regulace změnou počtu receptorů (down regulace, up regulace)

Regulace vlastnosti receptoru (desenzitizace)

Př.: desenzitizace β - adrenergního receptoru

Po navázání ligandu na receptor se aktivuje BARK (β -adrenergní receptor kinasa)

V cytoplazmatické části receptorové molekuly dochází k fosforylaci

Na fosforylované místo se váže bílkovina arrestin, který inhibuje schopnost aktivovat G-protein